

Cauza C-713/23**Rezumatul cererii de decizie preliminară întocmit în temeiul articolului 98 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție****Data depunerii:**

23 noiembrie 2023

Instanța de trimitere:

Naczelny Sąd Administracyjny (Polonia)

Data deciziei de trimitere:

8 noiembrie 2023

Reclamanți:

JC-T

MT

Pârât:

Wojewoda Mazowiecki

Obiectul procedurii principale

Recurs împotriva deciziei de respingere a cererii de înscriere în registrele de stare civilă ale unui stat membru a actului de căsătorie al unui cuplu format din persoane de același sex, cetățeni ai acestui stat, încheiată într-un alt stat membru a cărui cetățenie o deține una dintre aceste persoane.

Obiectul și temeiul juridic al cererii de decizie preliminară

Incompatibilitatea deciziei de respingere a înscrierii în registrul de stare civilă a unei căsătorii încheiate de persoane de același sex într-un alt stat membru cu articolul 20 alineatul (2) litera (a) și cu articolul 21 alineatul (1) TFUE – articolul 267 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

Întrebarea preliminară

Dispozițiile articolului 20 alineatul (2) litera (a) și articolului 21 alineatul (1) TFUE coroborate cu articolul 7 și articolul 21 alineatul (1) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene și cu articolul 2 punctul 2 din Directiva 2004/38/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora, de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1612/68 și de abrogare a Directivelor 64/221/CEE, 68/360/CEE, 72/194/CEE, 73/148/CEE, 75/34/CEE, 75/35/CEE, 90/364/CEE, 90/365/CEE și 93/96/CEE trebuie interpretate în sensul că se opun posibilității ca autoritățile competente ale unui stat membru a cărui cetățenie este deținută de un cetățean al Uniunii care a încheiat o căsătorie cu un alt cetățean al Uniunii (o persoană de același sex) într-un stat membru, în conformitate cu legislația acestui stat, să refuze recunoașterea și transcrierea în registrele naționale de stare civilă a acestui act de căsătorie, împiedicând astfel persoanele respective să locuiască în acest stat cu această stare civilă și cu același nume de familie pentru motivul că legislația statului gazdă nu prevede căsătoriile între persoane de același sex?

Dispoziții de drept internațional invocate

Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (denumită în continuare „convenția”) – articolul 8 paragraful 1, articolul 12 și articolul 14

Dispoziții de drept al Uniunii invocate

Tratatul privind Uniunea Europeană – articolul 6

Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene – articolul 20 alineatul (1), articolul 20 alineatul (2) litera (a) și articolul 21 alineatul (1)

Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”) – articolul 7, articolul 21 alineatul (1) și articolul 45

Directiva 2004/38/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora, de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1612/68 și de abrogare a Directivelor 64/221/CEE, 68/360/CEE, 72/194/CEE, 73/148/CEE, 75/34/CEE, 75/35/CEE, 90/364/CEE, 90/365/CEE și 93/96/CEE – articolul 2 punctele 1-3

Regulamentul UE 2016/1191 al Parlamentului European și al Consiliului din 6 iulie 2016 privind promovarea liberei circulații a cetățenilor prin simplificarea cerințelor de prezentare a anumitor documente oficiale în Uniunea Europeană și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 1024/2012 – articolul 4

Dispoziții naționale invocate

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Constituția Republicii Polone) din 2 aprilie 199 – articolele 18, 31 și 47

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Legea din 25 februarie 1964 – Codul familiei și al tutelei – articolul 1 alineatul 1 și articolul 3

Ustawa z dnia 23 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Legea din 23 noiembrie 1964 – Codul de procedură civilă) – articolul 1138

Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe (Legea din 4 februarie 2011 – Legea privind dreptul internațional privat) – articolul 7

Ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (Legea din 28 noiembrie 2014 – Legea privind actele de stare civilă) (denumită în continuare „Legea privind actele de stare civilă”) – articolul 3, articolul 104 alineatele 1, 2 și 5, articolul 105 alineatul 1 și articolul 107 punctul 3

Jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene invocată

Hotărârea din 2 octombrie 2003, Garcia Avello, C-148/02, EU:C:2003:539 – punctul 25

Hotărârea din 14 octombrie 2008, Grunkin și Paul, C-353/06, EU:C:2008:559 – punctul 16

Hotărârea din 18 iulie 2013, Prinz și Seeberger, C-523/11 și C-585/11, EU:C:2013:524 – punctul 23

Hotărârea din 2 iunie 2016, Bogendorff von Wolffersdorff, C-438/14, EU:C:2016:40 – punctul 32

Hotărârea din 24 noiembrie 2016, Parris, C-443/15, EU:C:2016:897 – punctul 59

Hotărârea din 14 noiembrie 2017, Lounes, C-165/16, EU:C:2017:862 – punctul 52

Hotărârea din 5 iunie 2018, Coman și alții, C-673/16, EU:C:2018:385 – punctele 32, 35 și 36

Hotărârea din 14 decembrie 2021, Stolichna obshtina, rayon „Pancharevo”, C-490/20, EU:C:2021:1008 – punctul 47

Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (denumită în continuare „Curtea EDO”) invocată în mod special

Hotărârea Curții EDO din 11 iulie 2002 în cauza Goodwin împotriva Marii Britanii, ECLI:CE:ECHR:2002:0711JUD002895795

Hotărârea Curții EDO din 24 iunie 2010 în cauza Schalk și Kopf împotriva Austriei, ECLI:CE:ECHR:2010:0624JUD003014104

Hotărârea Curții EDO din 21 iulie 2015 în cauza Oliari împotriva Italiei, ECLI:CE:ECHR:2015:0721JUD001876611.

Hotărârea Curții EDO din 17 ianuarie 2023 în cauza Fedotova și alții împotriva Rusiei, ECLI:CE:ECHR:2023:0117JUD004079210.

Prezentare pe scurt a situației de fapt și a procedurii principale

- 1 Reclamanții din prezenta cauză, JC-T, care are dublă cetățenie poloneză și germană, și MT, care este cetățean polonez, s-au căsătorit la Berlin (Germania). După căsătorie, primul a preluat și numele de familie al soțului, numele său de familie fiind alcătuit din două cuvinte. Și în Polonia, la cererea sa, prin decizia șefului Oficiului de stare civilă al orașului capitală Varșovia, unde au fost întocmite actele de naștere ale ambilor reclamanți, numele acestuia de familie a fost schimbat prin adăugarea celui de al doilea cuvânt. În prezent, reclamanții au reședința în Germania, însă intenționează să se mute și să locuiască în Polonia, dar cu starea civilă și sub numele de familie pe care le-au ales în urma căsătoriei.
- 2 Reclamanții au depus la șeful oficiului menționat mai sus o cerere de transcriere a actului lor de căsătorie străin în registrele de stare civilă poloneze. În temeiul articolului 107 din Legea privind actele de stare civilă, șeful oficiului a respins, prin decizie, înscrierea acestui act de căsătorie în registrele de stare civilă pentru motivul că legislația poloneză nu prevede căsătoriile între persoane de același sex și, prin urmare, transcrierea acestui act ar fi contrară principiilor fundamentale ale ordinii juridice a Republicii Polone.
- 3 Reclamanții au contestat această decizie la Wojewoda Mazowiecki (instituția voievodului Mazoviei, denumit în continuare „voievodul”) care a menținut decizia șefului oficiului. Voievodul a constatat, de asemenea, că există neconcordanțe între formularul tip al actului de căsătorie german și cel polonez, astfel încât, la transcriere, trebuiau înscrise numele și prenumele a doi bărbați, însă datele unuia dintre ei trebuiau înscrise la rubrica „femeia”. În Polonia, căsătoria poate fi încheiată numai între un bărbat și o femeie și, prin urmare, înregistrarea a doi bărbați ca soți într-un act de stare civilă este inadmisibilă, indiferent de modul în care sunt intitulate rubricile formularului tip.
- 4 Împotriva deciziei de respingere reclamanții au formulat acțiune la Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie (Tribunalul Administrativ Voievodal din

Varșovia) (denumit în continuare „Tribunalul Administrativ”), cerând anularea deciziilor emise prin care se refuză transcrierea actului de căsătorie străin.

- 5 În hotărârea sa, Tribunalul Administrativ a respins acțiunea, constatând că reclamanții sunt în eroare afirmând că obligația de protejare a căsătoriei ca uniune între un bărbat și o femeie, stabilită la articolul 18 din Constituție, nu exclude înregistrarea unei căsătorii între persoane de același sex încheiate în străinătate. Tribunalul Administrativ a apreciat că întregul sistem juridic intern constituie un tot unitar și că interpretarea dispozițiilor Constituției în contextul premiselor principiilor fundamentale ale ordinii juridice nu poate face abstracție de reglementările cuprinse într-un act juridic de rang inferior. Pe de altă parte, articolul 1 alineatul 1 din Codul familiei și al tutelei nu prevede căsătoria ca uniune între persoane de același sex, întrucât definește căsătoria doar ca uniunea între un bărbat și o femeie. Adoptarea poziției reclamanților ar implica recunoașterea căsătoriilor între persoane de același sex în ordinea publică națională, aspect care nu este prevăzut de Constituție și de lege. Prin urmare, efectele transcrierii unui act de căsătorie străin privind o căsătorie între persoane de același sex ar încălca principiile fundamentale ale ordinii juridice poloneze. De asemenea, Tribunalul Administrativ a constatat că respingerea cererii de transcriere nu încalcă articolele 8 și 14 coroborate cu articolul 12 din convenție și cu articolul 21 alineatul (1) TFUE, întrucât litigiul în cauză privește aspecte de stare civilă, care nu au legătură cu dreptul de circulație și de ședere într-un stat membru.
- 6 Reclamanții au formulat recurs împotriva hotărârii Tribunalului Administrativ la Naczelny Sąd Administracyjny (Curtea Administrativă Supremă) (denumită în continuare „Curtea Administrativă Supremă”).

Prezentare pe scurt a motivelor trimiterii preliminare

- 7 În conformitate cu articolul 104 alineatul 2 din Legea privind actele de stare civilă, transcrierea unui act de stare civilă străin constă din transpunerea fidelă și literală a conținutului documentului respectiv în registrul de stare civilă polonez, atât din punct de vedere lingvistic, cât și formal, fără nicio modificare a ortografiei prenumelor sau a numelor de familie ale persoanelor care figurează în documentul străin. Articolul 105 alineatul 1 din Legea privind actele de stare civilă definește transcrierea ca fiind o activitate tehnico-materială, cu mențiunea privind transcrierea în actul de stare civilă. Efectul juridic direct al transcrierii este întocmirea unui act de stare civilă polonez care „se desprinde” de actul original de înregistrare a faptului și care are o forță probantă egală cu cea a actelor de stare civilă întocmite în Polonia ca urmare a înregistrării unui fapt juridic. În conformitate cu articolul 107 punctul 3 din Legea privind actele de stare civilă, șeful oficiului de stare civilă refuză să opereze o transcriere în cazul în care transcrierea ar fi contrară principiilor fundamentale ale ordinii juridice din Republica Polonă. De asemenea, în temeiul articolului 7 din Legea privind dreptul internațional privat, legea străină nu se aplică în cazul în care aplicarea acesteia ar

avea efecte contrare principiilor fundamentale ale ordinii juridice din Republica Polonă.

- 8 Deși în speță este vorba despre transcriere, în contextul declarațiilor reclamantilor privind intenția lor de a se muta și de a locui în Polonia (stat membru gazdă care nu recunoaște căsătoriile între persoane de același sex), cu starea civilă rezultată în urma căsătoriei lor în Germania și sub numele de familie luat în urma căsătoriei, Curtea Administrativă Supremă are îndoieli cu privire la interpretarea articolului 20 alineatul (2) litera (a) și a articolului 21 alineatul (1) TFUE, care stipulează dreptul cetățenilor Uniunii de a circula și de a locui liber pe teritoriul unui stat membru, ținând seama de drepturile fundamentale, în special de cele prevăzute de cartă, cum ar fi dreptul la respectarea vieții private și de familie (articolul 7 din cartă) și interzicerea oricărei discriminări, în special pe motive de orientare sexuală [articolul 21 alineatul (1) din cartă].
- 9 Curtea Administrativă Supremă face trimitere la jurisprudența CJUE, în care se subliniază că aspectele legate de starea civilă și normele conexe de reglementare juridică a căsătoriei intră în competența statelor membre, iar dreptul Uniunii nu aduce atingere acestei competențe (Hotărârea Garcia Avello, punctul 25, și Hotărârea Grunkin și Paul, C-353/06, punctul 16). Statele membre pot să prevadă sau să nu prevadă căsătoria pentru persoane de același sex (Hotărârea Parris, C-443/15, punctul 59), totuși, în exercitarea acestei competențe, acestea trebuie să respecte dreptul Uniunii și în special dispozițiile tratatului referitoare la libertatea, recunoscută oricărui cetățean al Uniunii, de circulație și de ședere pe teritoriul statelor membre (Hotărârea Bogendorff von Wolffersdorff, C-438/14, punctul 32).
- 10 În plus, potrivit jurisprudenței CJUE, resortisanții statelor membre au de asemenea dreptul de a duce o viață de familie normală atât în statul membru gazdă, cât și în statul membru a cărui cetățenie o dețin, cu ocazia întoarcerii în acest stat membru, beneficiind de prezența alături de ei, pe teritoriul statului membru respectiv, a membrilor familiei lor (Hotărârea Coman și alții, punctul 32, și Hotărârea Stolichna obshtina, rayon „Pancharevo”, punctul 47).
- 11 În contextul articolului 2 punctul 2 din Directiva 2004/38 – care cuprinde definiția noțiunii de „membru de familie” ce include în special soțul, noțiunea de „soț” în sensul directivei fiind neutră din punct de vedere al sexului și putând include soțul de același sex al cetățeanului Uniunii în cauză – un stat membru nu poate invoca dreptul său național pentru a se opune recunoașterii pe teritoriul său, exclusiv în scopul acordării unui drept de ședere derivat unui resortisant al unui stat terț, a căsătoriei încheiate de acesta cu un cetățean al Uniunii de același sex într- un alt stat membru în conformitate cu dreptul acestuia din urmă (Hotărârea Coman și alții, C-673/16, punctele 35 și 36).
- 12 Absența unor dispoziții în legislația națională care să prevadă posibilitatea transcrierii sau înregistrării unei astfel de uniuni nu ar trebui, prin urmare, să excludă obligația de a recunoaște anumite efecte specifice ale încheierii unei astfel de uniuni în statul membru gazdă. Un cetățean al Uniunii care și-a exercitat

libertatea de circulație și de ședere într-un alt stat membru decât statul membru de origine se poate prevala, inclusiv, dacă este cazul, în raport cu statul său membru de origine, de drepturile aferente unui astfel de statut (Hotărârea Prinz și Seeberger, punctul 23). Articolul 21 alineatul (1) TFUE recunoaște resortisanților statelor membre dreptul de a-și duce viața de familie atât în statul membru gazdă, cât și în statul membru ai cărui resortisanți sunt, beneficiind de prezența alături de ei, pe teritoriul statului membru respectiv, a membrilor familiei lor (Hotărârea Lounes, punctul 52).

- 13 Curtea Administrativă Supremă arată de asemenea că articolul 7 și articolul 21 alineatul (1) din cartă conțin norme care sunt în esență identice cu dispozițiile articolului 8 paragraful 1 și, respectiv, ale articolului 14 din convenție. În jurisprudența sa, Curtea EDO interpretează dispozițiile menționate ținând seama de articolul 12 din convenție, iar Curtea Administrativă Supremă recunoaște că această jurisprudență a evoluat în ultimii 20 de ani în ceea ce privește evaluarea reglementărilor naționale privind recunoașterea juridică a uniunilor între persoane de același sex.
- 14 Astfel, în cauza Goodwin, Curtea EDO a stabilit că noțiunile utilizate la articolul 12 din convenție referitoare la dreptul unui bărbat și al unei femei de a se căsători nu mai pot fi înțelese ca determinând sexul doar pe criterii biologice. În cauzele Schalk și Kopf, Curtea EDO a susținut necesitatea recunoașterii juridice a relației dintre parteneri care, ca familie, pot beneficia de protecția articolului 8 din convenție, deși a remarcat că statele părți la convenție au o anumită libertate de apreciere până la adoptarea legislației corespunzătoare. În cauza Oliari, Curtea EDO a constatat că dispoziția articolului 8 din convenție poate fi înțeleasă ca impunând o obligație pozitivă pentru statele părți de a reglementa statutul juridic al uniunilor între persoane de același sex pentru a recunoaște și proteja uniunile dintre acestea.
- 15 În cauza Fedotova, Curtea EDO a interpretat pentru prima dată articolul 8 din Convenție în sensul că statele părți la convenție au obligația de a reglementa instituțional uniunile între persoane de același sex și, astfel, de a le recunoaște și proteja în mod adecvat. Potrivit Curții EDO, viața privată nu poate fi interpretată doar ca dreptul la intimitate, ci și ca dreptul de a forma și dezvolta relații cu alte persoane, iar protecția modelului familiei tradiționale nu poate justifica absența oricărei forme de recunoaștere și protecție juridică a drepturilor persoanelor de același sex. Curtea EDO a lăsat o anumită libertate statelor de a alege forma în care să fie înregistrate uniunile, din considerente sociale, dar a restrâns necesitatea instituționalizării la parteneriatul civil sau o altă formă de uniune.
- 16 Curtea Administrativă Supremă înclină să interpreteze dispozițiile TFUE în discuție în sensul că ele se opun refuzului de a transcrie un act de căsătorie străin în registrele naționale de stare civilă, întrucât acesta constituie o nerespectare de către statul gazdă a dreptului la viața de familie al cetățenilor Uniunii care au o stare civilă ca urmare a căsătoriei lor într-un stat membru în conformitate cu legislația acestui stat și, în același timp, constituie un semn de discriminare pe

motive de sex și de orientare sexuală și, prin urmare, împiedică aceste persoane să își exercite pe deplin dreptul de circulație și de ședere în acest stat. Dreptul Uniunii nu face distincție între soțul sau partenerul cu care un cetățean al Uniunii a încheiat un parteneriat civil – înregistrat ca membru de familie, pe baza sexului, așadar această noțiune este neutră din punctul de vedere al sexului.

- 17 Reglementările naționale privind starea civilă, inclusiv căsătoria, sunt de competența statelor membre, dar statele ar trebui să își exercite această competență în conformitate cu dreptul Uniunii, inclusiv cu dreptul privind libera circulație. Reglementările naționale nu trebuie să încalce „valorile comune” (considerentul din preambulul cartei) și, prin urmare, drepturile fundamentale ale fiecărui cetățean al Uniunii.
- 18 Pe de altă parte, însă, dispozițiile TFUE în cauză pot fi de asemenea interpretate în sensul că nu se opun acestui refuz. Într-adevăr, respingerea transcrierii pe motiv că statul membru gazdă recunoaște căsătoria exclusiv ca fiind o uniune între un bărbat și o femeie nu înseamnă că cetățenii Uniunii sunt privați de dreptul lor de a circula și de a locui liber în acest stat membru, cu singura condiție că aceasta presupune să se țină seama de dreptul intern al acestui stat care nu recunoaște uniunile între persoane de același sex. Uniunea respectă „diversitatea culturilor și tradițiilor popoarelor Europei” (considerentul din preambulul cartei).
- 19 În urma răspunsului la întrebarea preliminară, Curtea Administrativă Supremă va analiza dacă absența unor dispoziții în legislația națională care să prevadă posibilitatea de a înregistra o uniune între persoane de același sex echivalează cu excluderea obligației de a recunoaște efectele specifice ale încheierii unei astfel de uniuni.